

Merima Čamo¹

DUHOVNI I SVJETOVNI MERIDIJANI²

*„Razmišljanje je postalo savremena bolest.
A ona je došla jer je nestalo ravnoteže.“
(F. Fejzić-Čengić)*

Pogled na neki grad može nam pričiniti posebno zadovoljstvo, može pobuditi emocije, evocirati uspomene, potvrditi ranije stečene predodžbe o tom urbanom ambijentu ili jednostavno zaintrigirati svojom posebnošću. Vizuelnu čitljivost i prve dojmove koje ona izaziva kod posmatrača upotpunjuje kinestetički doživljaj, kretanje kroz grad koje prate pulsirajući ritmovi sezonskih varijacija razasutih u već postojećoj kompleksiji fizičkih struktura. Kroz urbani prostor struji pokret, kontakt, međudjelovanje, bliskost, distanca, sveto, profano, kosmopolitizam, primitivizam... promiče vrijeme; taj prostor iznova postaje pozornica raznoraznim zbivanjima i iskustvu dok njegova antropomorfizirana vanjština zorno prati i kreira našu svakodnevicu.

Gradske aglomeracije posjeduju neobjašnjivi magnetizam koji već stoljećima rasprskava svoje energetske silnice budeći tako interes u svakoj novoj generaciji urbanita primarno usmjeren na aktivno sudjelovanje u gradskom načinu života i njegovom neprekidnom humaniziranju, što na koncu polučuje njegovu održivost u određenom prostoru i vremenu. Ontičku snagu grada prepoznajemo u postojećoj prudeniji i sveprisutnom ekvilibriranju čije supstancije zriju u promjenljivim mikrosvijetovima pozitivnih i negativnih procesa i pojava koji reprezentiraju individualne, grupne, univerzalne, trajne, planirane, stihijske, kratkotrajne...produkte ljudske prakse. Sposobnost urbsa da relativno uspješno distingvira, dozira i promiče po prirodi antitetične tokove i stanja u objektivnoj stvarnosti možemo poistovjetiti s arhetipskom konfiguracijom ljudskog duha koja odražava neprestani, tinjajući konflikt u čovjeku i oko njega – vječna borba između dobra i zla, tačnije sukob dviju sila sa oprečnim tendencijama.

---

¹ Doc. Dr. Merima Čamo, Fakultet političkih nauka, Sarajevo.

² Osvrt na knjigu *Putopisi (Čuvari frekvencija)*, Connectum, Sarajevo, 2011., autorice Fahire Fejzić-Čengić.

Ta urbana dijalektika bila je i ostala civilizacijska frekvencija čiji titraji podstiču ljudsku zetetiku, traganje za dematerijaliziranim vrijednostima koji u biti tvore okosnicu urbane habitacije. Individualni i kolektivni doprinosi u rafiniranju intelektualnih omaglica, statusfreničnih nanosa, amoralnog ozračja, komunikacijskih zakrčenja, bigotističkih taloga... unutar konkretne antroposocijalne sredine odjelovljeni su različitim tehnikama iskazivanja. Upravo, rukopis *Putopisi (Čuvari frekvencija)* autorice Fahire Čengić-Fežić predstavlja sentencionalanu (misaonu, poučnu, punu smisla, mudru, jezgrovitu...) opservaciju nekoliko urbanih entiteta (Vupertal, Amsterdam, Montpellier, Madrid, Barcelona, Genova, Istambul, Džedda, Meka...) koju autorica interpretira u narativnom, deskriptivnom i retrospektivnom erudicijskom blagoglasju vješto predočavajući civilizacijsku, historijsku, kulturnu... anatomiju starih gradova.

Njena misija *kretanja beskonačnog odreknuća (Kierkegaard)* započinje unutrašnjim/nevidljivim/tajnovitim performansom koji na poseban način shvata, prati i sluti izvanjski/vidljivi svijet. O tom nastojanju da se **(ne)**spoznatljiva **(ne)**materijalna zona vlastitog bitka iskustveno osvjedoči u profanom i svetom geografskom prostoru autorica kaže: "Moji putopisi koji slijede su koračali i svetim i profanim teritorijama. Da li sam išta dokučila kao majušni od majušnijih svjedoka trajanja u svome vremenu i prostoru, u svom okućenju i svojim riječima koje taložim u osobnosti, to ne znam. Svaki put bih htjela izaći iz trenutka u trajanje, iz prolaznosti u vječnost, iz neznanja ka spoznaji, pa makar samo gledajući oblake, jer u svemu oko nas je i materijalni i nematerijalni znak." (str. 15).

U tom smislu, u tekstu je primjetan napor da se fuzionira teološki, etnološki i urbanosociološki diskurs kao i kritičko-filozofska etika, što je atipično za formu putopisa, međutim autorica vješto nadilazi spisateljsku standardizaciju smjerno vodeći čitaoca iz ekstrasubjektivne u metafizičku protežitost, pri čemu čak i neprimjetno magnovenje našeg postojanja dobiva sasvim novo značenje.

Na stranicama *Putopisa* zastupljena je i introspekcija, koja s jedne strane proizlazi iz sučeljavanja autorice-putnika i svjedoka sa antiduhovnim prostorima u kojima prevladava materijalna moć, dok s druge strane preispitivanje sopstvenog insafa (duše, savjesti...) izvire iz oponencije jednoj od najkonfliktnijih realija modernog društva. Naime, manipulativna mreža materijalizma čovjeka pretvara u labilnog konzumenta, profanizira njegovu egzistenciju i trajno priječi njegovu duhovnu reanimaciju. Prepuštiti se toj svjetovnoj disritmiji, smatra autorica, znači podleći opsjeni, vjerolomstvu, iskušenju, patvorini... odreći se svog meditativnog „ja“, što zasigurno vodi duhovnom sunovratu. Savremeni čovjek zna manje-više

samo za masu i volumen, za svoj sadašnji trenutak koji nastoji **pothraniti** materijalnim vrednotama i dragocjenostima, „ali zaboravlja na tokove iz kojih je, i od kojih je, nastala i nastajala ova Sadašnjost. Neprekidno smo na toponimima dnevnosti – dišući“! Pri tome ne mislimo o komunikaciji sa Beskrajnim... gotovo da ne dišemo... zaboravljamo (str. 136.).

Ovo djelo je autoricina oda bitku, svojevrsni prikaz supranaturalne ISTINE, nevidljive, ali sveprisutne u labirintima materijalnog svijeta, ISTINE koju svako od nas, prije ili kasnije, osjeti, dotakne, shvati... skrivenim, usamljenim, lomnim, skoro nečujnim damarima što se odbijaju o stjenke naše duše; ustreptalim spiritualijama našeg ovozemnog bića svinutim u membranama budnog (i)racia. Stoga, treba naglasiti da autorica čitalačkoj publici nudi jedan posve otvoren tekst, kako sama ističe „tekst za individualizirano doživljavanje“. Zato bi ga zainteresirani čitalac trebao doživjeti ili pak proživjeti na svoj način. Misli, riječi, simboli... približeni na papir, neočekivano, možda i za samu autoricu, postaju Čuvari frekvencija koji preuzimaju, štite i prenose, prijeko potrebne nam, poruke mira, ljubavi, radosti, duhovne obnove, vjere, podrške, smiraja...

Prezentirani *rukopis* svojom originalnošću, smjelim pristupom delikatnoj tematici, zahtjevnim sredstvima interpretacije i elokvencijom nedvojbeno upućuje na dalju promociju koja bi se trebala odvijati van namijenjenog mu žanrovskog okvira jer *Čuvari frekvencija* svojim sadržajem nadilaze formu putopisa, njegov prepoznatljivi dnevničko-literarni i izvjestiteljski karakter.